

FutuREuse

Product of afval?

Status van hergebruikmaterialen

Rotor voor

Interreg
North-West Europe

FCRBE
European Regional Development Fund

HERGEBRUIK IN DE CIRCULAIRE ECONOMIE

In de Europese Unie en in de rest van de wereld is de productie van bouwmaterialen in grote mate mee verantwoordelijk voor de klimaatverandering, de ineenstorting van ecosystemen, de overconsumptie van natuurlijke grondstoffen en de productie van afval. Hergebruik is hiertegen een efficiënte en zinvolle strategie.

Maar ondanks dit potentieel wordt de hergebruiksector grotendeels over het hoofd gezien, vooral in de context van formele bouwprojecten. Meer aandacht voor deze praktijk binnen de instrumenten die op grote schaal door de bouwsector worden gebruikt zou van grote invloed kunnen zijn op de bevordering, ondersteuning en ontwikkeling van hergebruik.

HET FCRBE-PROJECT

FCRBE is de afkorting van *Facilitating the Circulation of Reclaimed Building Elements* en heeft als doel de hoeveelheid gerecupereerde bouwmaterialen die in omloop worden gebracht tegen 2032 met 50% te verhogen voor het projectgebied. Bij het project zijn 7 partners betrokken: Rotor (BE) als projectleider, Bellastock (FR), Leefmilieu Brussel (BE), de Universiteit van Brighton (UK), Salvo (UK), de Confederatie Bouw (BE), het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (BE) en het Centre Scientifique et Technique du Bâtiment (FR)

Voor meer informatie over FCRBE: <http://www.nweurope.eu/fcrbe>

FUTUREUSE: 7 KORTE INLEIDINGEN IN DE WERELD VAN HERGEBRUIK

Dit is één van de zeven korte publicaties die een antwoord bieden op enkele van de courante vragen omtrent hergebruik. De onderwerpen hebben betrekking op kwesties voor, tijdens en na een hergebruikoperatie, en worden geïllustreerd met vele inspirerende voorbeelden. De publicaties beschrijven ook de milieuvoordelen van de praktijk, verduidelijken enkele grijze zones, belichten positieve en constructieve manieren van aanpak en ze schetsen een toekomst waarin hergebruik de norm is.

DISCLAIMER

Dit document geeft enkel de visie van de auteurs weer. Het dient niet ter vervanging van persoonlijk juridisch of technisch advies. De auteurs en de financierende instanties van het FCRBE-project zijn niet aansprakelijk voor het eventuele gebruik van de hier opgenomen informatie.

INHOUD

1. Hergebruik als een manier om afval te vermijden	4
1.1 Kernbegrippen	4
De basisregels voor afval	4
Wat is afval?	4
Wat is hergebruik?	5
Wat is voorbereiding voor hergebruik?	7
1.2 Een kwestie van onderscheid: wat kan dankzij hergebruik worden vermeden?	9
2. Voorwaarden voor een zeker hergebruik	11
2.1 Een aantal criteria om materiaal als product dan wel afval te kwalificeren	11
2.2 Gebruik voor een andere bestemming: een praktijk die compatibel is met hergebruik	14
Verwerking Operaties voor hergebruik	14
Hergebruik of recycling?	16
2.3 Veelgestelde vragen en praktisch advies	18
Kan hergebruik opgenomen worden in het afvalbeheerplan van een werf?	18
Hoe kan een opdrachtgever zijn beslissing om materiaal opnieuw te gebruiken op een formele manier rechtvaardigen?	
Is het riskant om materialen die afkomstig zijn van een selectieve deconstructie te bewaren wanneer er geen onmiddellijk hergebruikproject voor is?	18
Hoe zit het met producten die mogelijk stoffen bevatten die als gevaarlijk worden geclassificeerd?	19
Om te onthouden	20
Bibliografie	21

1.

Hergebruik als een manier om afval te vermijden

“Hergebruikte materialen zijn volwaardige producten”

1.1 Kernbegrippen

De basisregels voor afval

De regelgeving rond afval in de Europese Unie is gebaseerd op de Afvalkaderrichtlijn van 2008. Het doel ervan is duidelijk: de bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid.

“ Onderwerp en toepassingsgebied

“Bij deze richtlijn worden maatregelen vastgesteld om het milieu en de menselijke gezondheid te beschermen door afvalproductie en de negatieve gevolgen van afvalproductie en -beheer te voorkomen of te verminderen, door de algemene gevolgen van het gebruik van hulpbronnen te beperken en door de efficiëntie van dergelijk gebruik te verbeteren, die van cruciaal belang zijn voor de overgang naar een circulaire economie en voor het waarborgen van het concurrentievermogen van de Unie op de lange termijn.”¹

Dit artikel zal de basis vormen voor elke beslissing m.b.t. de status van een materiaal (*product of afval?*) en vormt bovendien een solide rechtvaardiging voor de praktijk van hergebruik.

Om het milieu en de volksgezondheid te beschermen, moeten de maatregelen namelijk veel verder gaan dan louter de logistieke verwerking van het geproduceerde afval. De beste manier blijft nog steeds **geen afval produceren**, of in ieder geval zo weinig mogelijk. Enerzijds omdat de afvalverwerking op zich al een negatief effect heeft: uitstoot van vervuilende stoffen tijdens het transport en de verbranding, de aanleg van infrastructuur en kunstmatige bodems voor het ingraven van afval, ... Anderzijds omdat we voortdurend hulpbronnen exploiteren die niet onuitputtelijk zijn, waardoor het essentieel is om het gebruik van de gewonnen

grondstoffen te optimaliseren. Afval dat wordt begraven of verbrand, vertegenwoordigt dus zowel een verloren grondstof als een grondstof die opnieuw zal moeten ontgonnen worden.

Daarom wordt in de richtlijn benadrukt hoe belangrijk het is om in de eerste plaats productie van afval te verminderen en vervolgens te streven naar een zo efficiënt mogelijk gebruik ervan als grondstof door het beheer ervan te optimaliseren.

Wat is afval?

Peu d'acteurs de la construction sont capables de Er zijn maar weinig actoren in de bouwsector die met zekerheid kunnen zeggen op welk moment een product nu net afval wordt. En als ze dat kunnen, is er geen garantie dat ze allemaal hetzelfde antwoord geven. Laten we bij het begin beginnen en kijken naar de definitie van afval die binnen de Europese Unie wordt gehanteerd:

“ Een '**afvalstof**' is "elke stof of elk voorwerp waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen." ²

In deze definitie verdient de term 'zich ontdoen' enige aandacht. In het Frans ('se défaire') en in het algemeen wordt de term gebruikt voor een breed scala aan transacties, maar het moet hier nader worden geïnterpreteerd. De Engelse versie van de kaderrichtlijn is wellicht explicieter: 'zich ontdoen' wordt vertaald als '*to discard*', een term die 'weggooien, wegdoen' betekent. De Europese Commissie licht de verschillende betekenissen van de term 'zich ontdoen' (die onder de definitie vallen) nader toe:

- **"De houder ontdoet zich": directe actie**

De houder voert een handeling uit die als direct gevolg heeft dat deze materialen als afvalstof worden gekwalificeerd. Opgelet: deze actie kan onbedoeld of per ongeluk plaatsvinden.

Voorbeelden: materialen die in een afvalbak worden gegooid, materialen die in een containerpark worden achtergelaten enz.

1. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 1

2. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 3.1

In het kader van bouwwerkzaamheden kunnen meerdere actoren tegelijk deze actie uitvoeren voor rekening van de houder, zonder dat de houder zich daarvan bewust is.

- **"De houder is voornemens zich te ontdoen": indirecte actie of afwezigheid van actie**

De intentie om zich te ontdoen van de materialen kan worden afgeleid uit de handelingen van de houder. De kwalificatie als afvalstof is een indirect gevolg van deze acties. Het is in feite het resultaat van een gebrek aan duidelijke wil om dit materiaal niet weg te gooien.

Voorbeelden:

In het afvalbeheerplan van een werf worden geen afval preventiemaatregelen genomen en worden alle materialen zonder onderscheid als afval beschouwd.

Stenen die overblijven na wegwerkzaamheden worden voor een lange en onbepaalde duur opgeslagen, zonder verder beoogd gebruik.

Uit de rechtspraak blijkt dat de intentie van de oorspronkelijke houder niet de enige basis is om de afvalstatus te karakteriseren. De analyse is in feite gebaseerd op het geaccumuleerde bewijs dat de verschillende partijen geen interesse hebben in het behouden of hergebruiken van een product. Deze nuancering is belangrijk voor de bouwsector, waar verschillende actoren verantwoordelijk zijn voor de materialen die van een bouwplaats afkomstig zijn. Zij worden nader toegelicht in deel 2.1: Een waaier aan aanwijzingen als kwalificatiehulpmiddel.

Bouwplaats op de openbare weg in Brussel, september 2020. De blauwe hardstenen vloertegels worden zonder bijzondere zorg ontmanteld: door deze handeling ontdoet de aannemer zich van de materialen en zet hij ze wettelijk om in afval.

- **"De houder moet zich ontdoen": verplichte actie**

De houder is verplicht zich te ontdoen van het materiaal als gevolg van een Europese of nationale verordening. De classificatie als afvalstof is dan een direct gevolg en onafhankelijk van de wil van de houder.

Voorbeelden: asbesthoudende materialen uit sloopwerkzaamheden, materialen die onherstelbaar zijn verontreinigd met lood enz.

Wat is hergebruik?

“ **'Hergebruik'**: elke handeling waarbij producten of componenten die geen afvalstoffen zijn, opnieuw worden gebruikt voor hetzelfde doel als dat waarvoor zij waren bedoeld.”³

Vanuit juridisch oogpunt houdt hergebruik dus in dat de materialen in kwestie geen afval zijn en dat de eigenaar ervan dus **niet de wens heeft zich ervan te ontdoen** in de zin van de richtlijn. Bovenal is hergebruik een **afvalpreventie praktijk**, omdat materialen hierdoor niet als afval worden behandeld. Deze praktijk moet daarom voorrang krijgen op recycling, volgens de door de Europese Unie vastgestelde hiërarchie⁴ (zie schema).

In de praktijk laat de definitie van hergebruik de vraag open: wat zijn de criteria om vast te stellen dat de houder zich niet wilt ontdoen van de materialen? Worden deze materialen gekwalificeerd als afvalstof zodra ze

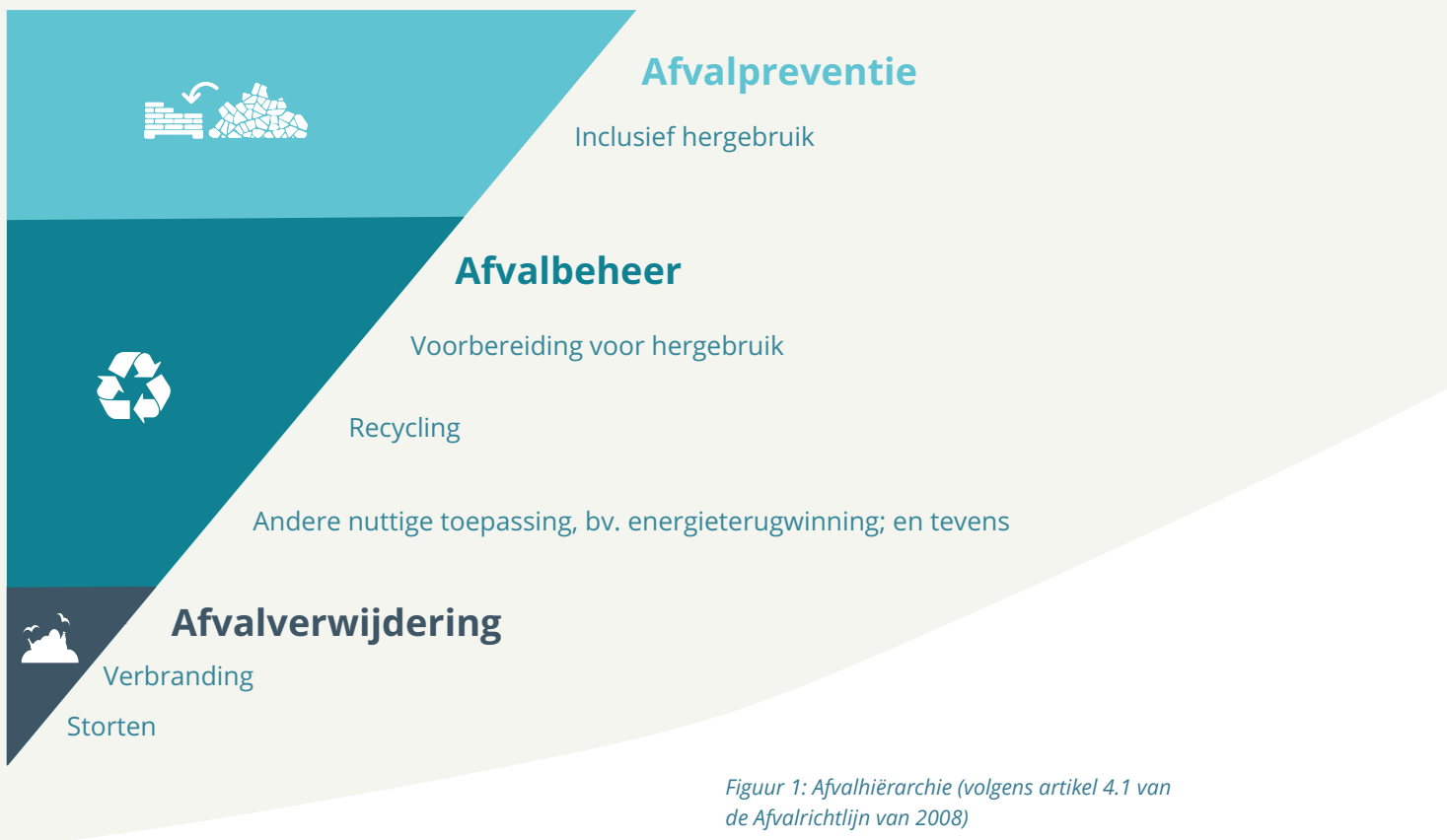
3. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 3.13

4. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 4.1

Centrum voor afvalinzameling, Brussel, 2011. Verschillende houten materialen worden van de bouwplaatsen verwijderd en in een centrum voor afvalinzameling gedeponeerd: in dit stadium zijn al deze materialen afval geworden.

Figuur 1: Afvalhiërarchie (volgens artikel 4.1 van de Afvalrichtlijn van 2008)

worden overgedragen aan een andere eigenaar? Een veelgemaakte fout is bijvoorbeeld te denken dat materialen die van een slooplocatie afkomstig zijn, automatisch afval worden zodra ze de bouwplaats verlaten, aangezien de eigenaar duidelijk niet voornemens was ze opnieuw in de nieuwbouw te integreren.

In feite kunnen we in alle onderstaande gevallen van hergebruik spreken:

- Als het materiaal op dezelfde site wordt hergebruikt.
- Als het materiaal wordt hergebruikt op een andere site die eigendom is van dezelfde eigenaar.
- Als het materiaal aan een andere partij wordt overgedragen (via schenking of verkoop) voor toekomstig gebruik. Als er meerdere bewerkingsstappen zoals sorteren nodig zijn, is er eerder sprake van voorbereiding voor hergebruik doorlopen.
- Als het materiaal wordt achtergelaten of in een afvalverwerkingsinstallatie wordt gedeponeerd, maar een nieuwe houder wil het weer in gebruik nemen. Het materiaal zal dan een fase van voorbereiding voor hergebruik doorlopen.

Taalkundige verwarring

De steeds terugkerende verwarring over het onderscheid tussen 'producten' en 'afvalstoffen' wordt versterkt door de vertaling van de definitie van hergebruik in de verschillende talen van de Europese Unie. In Franstalige landen en regio's is de initiële term 'reuse' soms vertaald als 'réemploi', andere keren als 'réutilisation'. Ook worden die twee vertalingen door elkaar gebruikt, terwijl we zullen merken dat deze twee woorden in Frankrijk twee verschillende begrippen vertegenwoordigen [2]. In het Nederlands wordt de term hergebruik vaak gebruikt voor zowel hergebruik als recyclage, terwijl in het eerste geval sprake is van afvalpreventie en in het tweede geval van afvalbeheer.

Wat is voorbereiding voor hergebruik?

In de praktijk kan het binaire onderscheid tussen product en afval soms lastig zijn. De Europese wetgevers zijn zich bewust van deze realiteit en bieden vandaag een uitweg via een versoepelde afvalstatus voor materialen die bestemd zijn voor hergebruik.

“ **Voorbereiding voor hergebruik**: elke nuttige toepassing bestaande uit controleren, schoonmaken of repareren, waarbij producten of componenten van producten, die afvalstoffen zijn geworden, worden klaargemaakt zodat ze zullen worden hergebruikt zonder dat verdere voorbehandeling nodig is.”⁵

De voorbereiding voor hergebruik kan van toepassing zijn op materialen die automatisch de afvalstatus hebben gekregen. Men vindt hier het begrip 'zich ontdoen', omdat het gaat om materiaal dat de eerste twee wegen zou hebben gevolgd: de handeling van het zich ontdoen, of het voornemen om zich van het materiaal te ontdoen (of het ontbreken van de wil om het een tweede leven te geven) [3]. Het gaat bijvoorbeeld om materialen die zijn achtergelaten of die in een afvalverwerkingsinstallatie zijn gedeponeerd. Een ander vaak voorkomend geval is een partij onbehandelde materialen waarvan de onderdelen pas geschikt zijn voor hergebruik nadat verschillende opeenvolgende sorteer- en herstelfasen zijn doorlopen.

5. Directive-cadre “Déchets” 2008/98/CE [1] - Art 3.16

De materialen worden dus als afval beschouwd, maar krijgen hun productstatus terug zodra hun hergebruik verzekerd is, d.w.z. dat er een wil bestaat om dit te doen: door ze een nieuwe bestemming te geven, te herstellen, ... Elementen die vanwege hun slechte staat afgekeurd zijn, blijven afval en zullen uiteindelijk verwerkt moeten worden op een geschikte manier (cfr. recyclage).

De voorbereiding voor hergebruik kan worden geïllustreerd met een voorbeeld uit het dagelijks leven. Iemand doneert of verkoopt kleding die hij of zij niet meer gebruikt aan een kringloopwinkel. De handelaar accepteert alleen de kleding die hij denkt te kunnen doorverkopen. Deze voorwerpen worden geen afval, want ze worden overgedragen met de bedoeling het gebruik ervan te verlengen. De oorspronkelijke houder heeft zijn eigendom overgedragen met de zekerheid dat het hergebruikt zal worden maar zal verantwoordelijk blijven voor het vinden van een andere bestemming voor de niet-aanvaarde kleding.

Een andere persoon deponeert zijn kleding in een kledingcontainer van een vereniging. De inhoud wordt dan gesorteerd: de inhoud die in goede staat is, wordt doorverkocht en de kleding die niet meer gedragen kan worden, wordt naar textielrecyclagekanalen gestuurd of, bij gebrek aan een betere oplossing, worden verbrand. Hier heeft de houder zijn eigendom van de hand

Hergebruik of voorbereiding voor hergebruik?

Straatstenen worden ter plaatse door het bedrijf ontmanteld en gesorteerd, volgens de instructies die in de diagnostiek voorafgaand aan de sloop zijn gegeven. Straatstenen waarvan wordt geoordeeld dat ze in goede staat verkeren, worden apart gehouden en naar een andere bouwplaats gestuurd voor gebruik. Ze behouden dus de status van product. **We spreken hier van hergebruik.**

Tijdens wegenwerken geeft een hergebruik handelaar aan dat hij geïnteresseerd is in het terugwinnen van straatstenen. Hij neemt deel aan de ontmanteling en zorgt voor het behoud van de gewonnen elementen, waarbij hij de beschadigde elementen afkeurt. Aan het einde van de werken neemt hij de gerecupereerde partij mee naar zijn bedrijfsterrein om ze daar op te slaan, in afwachting van de doorverkoop van deze producten. **We spreken hier van hergebruik.**

Tijdens wegenwerken worden straatstenen gedemonteerd en vervolgens opgeslagen op de bouwplaats. De aannemer neemt contact op met een potentiële koper en laat het aan hem over de elementen in detail te sorteren. De koper neemt ze mee naar het bedrijfsterrein, waar arbeiders de elementen sorteren. De te zeer beschadigde elementen, evenals stukken asfalt en funderingen, worden afgekeurd. Aan het einde van de operatie worden de goedgekeurde straatstenen producten. **We spreken hier van voorbereiding voor hergebruik.**

Een sloopbedrijf slaat partijen straatstenen op, afkomstig van sloopwerven van wegen. Wanneer zich een aannemer van werken meldt om deze partijen te gebruiken voor een nieuw project, levert het bedrijf een grotere hoeveelheid dan nodig, omdat het zich ervan bewust is dat er in de partij elementen aanwezig zijn die in een te slechte staat verkeren. Op de locatie bij het nieuwe project worden de straatstenen gereinigd en gesorteerd naarmate ze worden toegepast. Degene die worden behouden, worden dan producten. **We spreken hier van voorbereiding voor hergebruik.**

Bedrijf gespecialiseerd⁶ in de recuperatie en het hergebruik van bestratingselementen, Lommel (België). De gedemonteerde straatstenen worden eerst gezeefd om kleine restfracties (stof, gebroken elementen enz.) te verwijderen.

De intacte straatstenen worden vervolgens naar een sorteercabine getransporteerd, waarbij een operator zorgt voor het sorteren op grootte, soort steen of de toestand van de straatstenen.

gedaan zonder enige zekerheid dat iemand anders het zou willen hebben. Zijn bedoeling is gewoon om de best mogelijke waardebeoordeling toe te staan van producten die hij niet meer wil hebben. De kledingstukken worden dus automatisch afval, maar de kledingstukken die geschikt worden beschouwd, krijgen na de sorteerfase weer de status van een product.

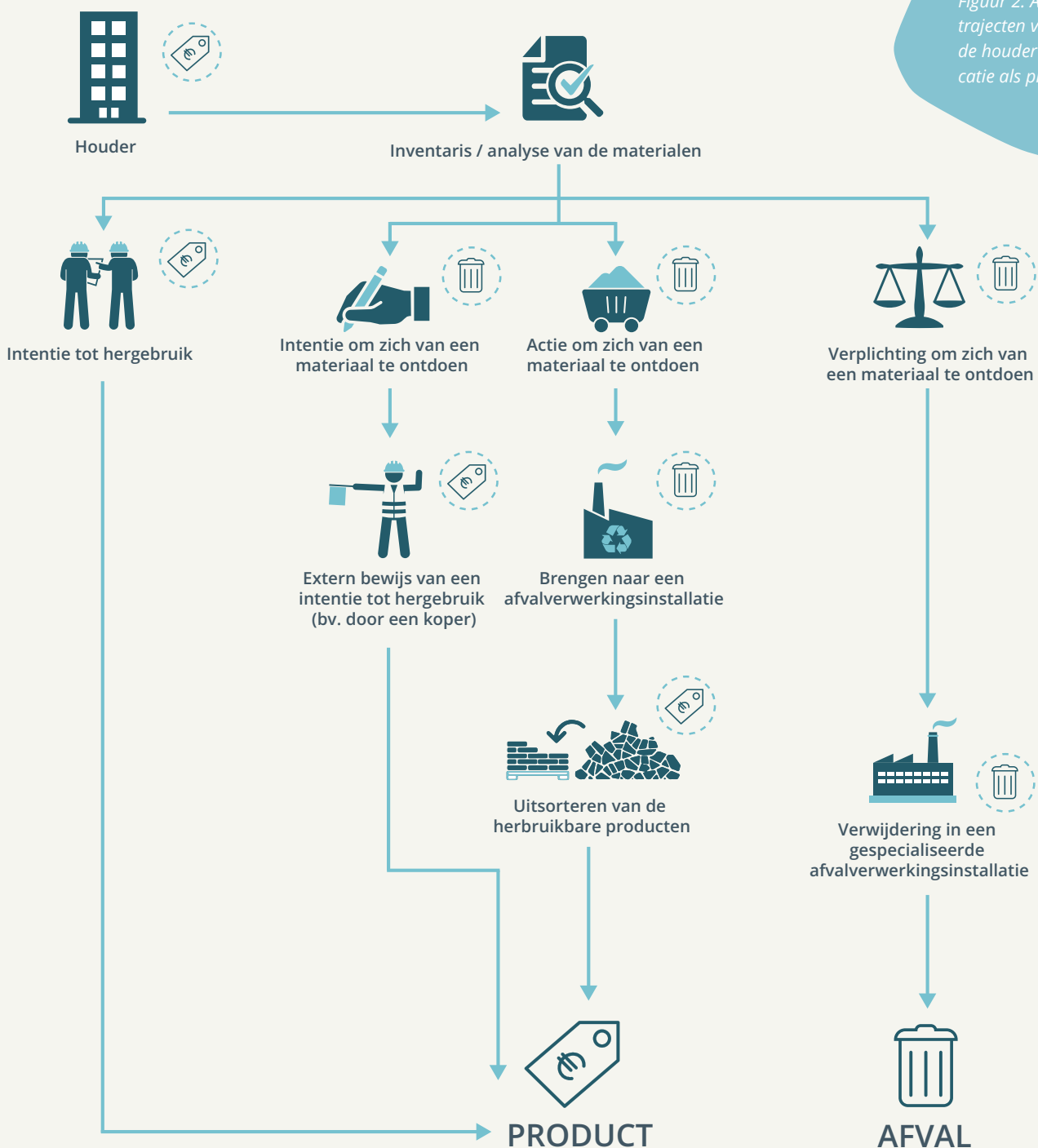
6. Onderneming Kasco nv, in Lommel (België). Meer informatie op <https://opal.is.eu/fr/revendeurs/kasco-nv>.

7. Zie het schema De hiërarchie an het afvalbeheer, deel 1.1: Wat is afval?

Merk op dat 'voorbereiding voor hergebruik' van toepassing is op materialen die afval zijn geworden, maar dat dit boven recyclage wordt geplaatst in de afvalhiërarchie⁷. De Europese Commissie staat een zekere flexibiliteit toe bij de toepassing van deze hiërarchie, aangezien de uiteindelijke keuze gerechtvaardigd zal moeten worden in functie van het meest milieuvriendelijke resultaat van de globale LCA (Levens Cyclus Analyse). De voorbereiding voor hergebruik wordt echter verondersteld het beste alternatief te zijn in dit opzicht.

Figuur 2: Alternatieve trajecten vanaf de actie van de houder tot aan de kwalificatie als product of afvalstof.

1.2 Een kwestie van onderscheid: wat kan dankzij hergebruik worden vermeden?

Wat zijn de gevolgen indien het materiaal waarover men beschikt de status van 'afval' heeft?

- **Aansprakelijkheid van de houder.** Als het materiaal een risico vormt voor de gezondheid, de veiligheid of het milieu en als afvalstof is geïdentificeerd, dan is degene die het materiaal weer in omloop brengt, aansprakelijk in geval van een ongeval.
- **Beschuldiging van sluikhandel in afval.** Afval moet onder speciale voorwaarden worden vervoerd om het risico op verontreiniging te beperken. Het moet ook worden gedeponerd en behandeld in erkende inrichtingen (containerpark, verbrandingsoven, erkende recyclagestructuur enz.) en is onderworpen aan specifieke belastingen. Wanneer afval in niet-conforme omstandigheden wordt vervoerd of onbehandeld wordt achtergelaten, kan de officiële houder zware boetes opgelegd krijgen.

De risico's die dat met zich meebrengt, kunnen een speler in de bouwsector afschrikken, die daardoor overall potentieel afval ziet en in twijfelgevallen liever alles als zodanig beschouwt. Toch wordt hergebruik al sinds lange tijd beoefend. Het wordt zelfs op steeds grotere schaal toegepast: opdrachtgevers nemen hergebruikdoelstellingen op in hun programmering, architecten schrijven hergebruik van materialen voor in hun projecten en aannemers recupereren vaak waardevolle materialen van sloopwerven voor wederverkoop of hergebruik in nieuwe constructies. Bovendien bestaat er een mag weg netwerk van economische actoren die gespecialiseerd zijn in de recuperatie en wederverkoop van hergebruikte bouwmaterialen in heel Europa (en daarbuiten).

Lopen ze dan telkens het risico om van sluikhandel in afval te worden beschuldigd? Gelukkig niet, zolang ze te goeder trouw hun keuze maken en ervoor zorgen dat het nieuwe gebruik van het materiaal niet schadelijk is voor het milieu en de gezondheid van de mens⁸.

Een derde negatief gevolg is de **complexiteit om af te raken van het statuut van afvalstof**. Als het materiaal eenmaal als afvalstof is gekwalificeerd, moet het aan bepaalde voorwaarden voldoen (afhankelijk van het uiteindelijke gebruik) voordat het weer vooraleer het weer als product kan worden beschouwd en behandeld. Deze voorwaarden zijn vaak aangepast aan industriële producten die aan gestandaardiseerde normen voldoen. Daarom kunnen gerecycleerde materialen, waarvan de intrinsieke aard is gewijzigd, hier gemakkelijker aan beantwoorden dan hergebruik materialen. Voor deze laatste is het zeer moeilijk om de uitstap uit de afvalstatus te maken zonder de nodige investeringen (chemische analyses, prestatietests enz.) die hun potentiële economische voordeel tenietdoen.

Hier maakt het juridische begrip 'voorbereiding voor hergebruik' het mogelijk dat degenen die betrokken zijn bij hergebruik dit gevolg vermijden, door te stellen dat objecten de facto weer een productstatus krijgen zodra ze klaar zijn voor hun nieuwe gebruik.

8. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 1 Onderwerp en toepassingsgebied: "Bij deze ordonnantie worden maatregelen vastgesteld ter bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid door preventie of beperking van [...] de productie [...] van afvalstoffen".

2.

Voorwaarden voor een zeker hergebruik

“Een hergebruik materiaal is een product zoals een ander”

2.1 Een aantal criteria om materiaal als product dan wel afval te kwalificeren

Laten we al deze vragen die de juridische definities oproepen even op een rijtje zetten. Bij het bepalen van de 'product'- of 'afval'-status van een bouw materiaal staan volgende vragen centraal: bestaat de wens om dit materiaal te hergebruiken? En zo ja, kan het hergebruik gegarandeerd worden?

Deze vraag wordt al snel complex als men een overzicht neemt van een bouwtraject en de verschillende 'besluitvorming actoren': op welke momenten moet deze bereidheid worden geformuleerd? Wie is bevoegd om deze intentie uit te drukken? Alleen de eigenaar of is er net een specifieke bevoegdheid nodig om deze beslissing te kunnen nemen? Hoe zit het met andere actoren op de bouwplaats, die even goed last-minute mogelijkheden kunnen identificeren?

Gelukkig hebben de rechtbanken hierin orde gebracht door een waaier aan aanwijzingen te formuleren om na te gaan of er effectief een intentie is om te hergebruiken [5].

Figuur 3 combineert de criteria die door de rechtbanken (met name het Hof van Justitie van de Europese Unie) en door bepaalde administraties zijn vastgelegd om iets als ofwel een product, ofwel een afvalstof te karakteriseren. Het idee van 'waaier' is belangrijk: **vrijwel geen van deze aanwijzingen op zichzelf kan de status van een product of afvalstof bepalen.** Het is de cumulatie van verschillende aanwijzingen in de ene of de andere richting die de status bepaalt. Symbolisch gezien zal de zijde van het schema die het meest verlichte zijde is, degene zijn waar de meeste aanwijzingen worden aangevinkt. Deze waaier kan ook al in de planningsfase als hulpmiddel worden gebruikt, om onzekere situaties te

vermijden. In een goed georganiseerd hergebruik project stapelen de aanwijzingen ten gunste van de productstatus zich immers zonder problemen op.

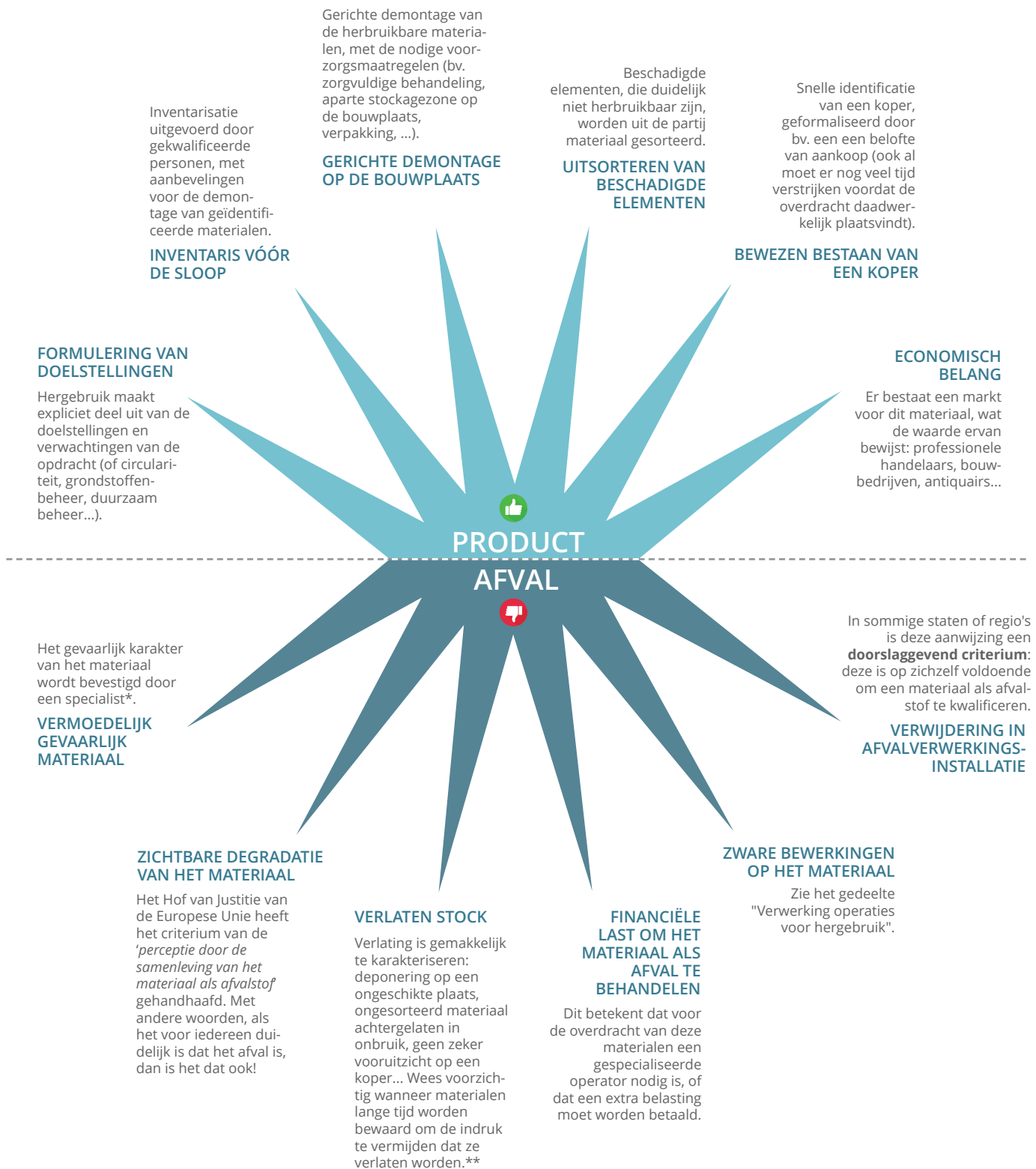
Deze 'waaier aan aanwijzingen' toont aan dat bij hergebruik een blinde, systematische kwalificatie best vermeden wordt. De Europese Commissie benadrukt dat *"het Europees Hof van Justitie heeft erkend dat er behoefte is aan flexibiliteit bij de vaststelling van een benadering per geval en dat alle feitelijke omstandigheden in aanmerking moeten worden genomen. [...] Er zij op gewezen dat geen enkele factor of indicator op zichzelf doorslaggevend is. Het is altijd noodzakelijk om rekening te houden met alle omstandigheden"* [3] [4].

Uiteindelijk zijn er meerdere criteria die moeten worden gecombineerd om het hergebruik en de feitelijke productstatus van materialen te waarborgen. Een sleutelwoord: hun hergebruik moet zeker zijn. Met andere woorden, de houder van het materiaal moet kunnen aantonen dat de nodige inspanningen worden geleverd om een bestemming voor het materiaal te vinden, zelfs als deze bestemming nog niet gekend is.

Ontmanteling van een natuurstenen tegelvloer, Antwerpen 2018. Deze tegelvloer is geïdentificeerd in een inventarisatie van het potentieel voor hergebruik van de aanwezige elementen in een openbaar gebouw. De tegels worden gedemonteerd door een gespecialiseerd bedrijf, die bovendien ook de verkoop ervan zal verzekeren. De waaier aan aanwijzingen classificeert het materiaal duidelijk als een product.

Figuur 3: De methode van de waaier aan aanwijzingen (gebaseerd op de interpretaties van de Afvalrichtlijn van 2008 door het Europese Hof van Justitie)

* De Europese wetgeving bevat o.a.:

- De lijst van gevaarlijke afvalstoffen, die regelmatig door de Europese Commissie wordt bijgewerkt: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:32000D0532>
- De REACH**-verordening, met de lijst van de gevaarlijke chemische stoffen die in producten worden verwerkt (zie "Geval met behandeld hout"). Zie deze pagina: <https://echa.europa.eu/fr/regulations/reach/understanding-reach> (zie de casestudy "behandeld hout")

** De casestudy "De paviljoen zaak" geeft een goed voorbeeld van wat wordt beschouwd als achterlating (arrest van het Hof van Beroep van Luik van 7 januari 2009). Zie ook in "Vaak gestelde vragen : Is het riskant om materialen uit de selectieve deconstructie te bewaren als er niet onmiddellijk een project voor hergebruik voor is?"

DE UITSPRAAK VAN LANDELIJKE RECHTERS

De twee onderstaande zaken illustreren de meer complexe kwesties die voor rechtbanken zijn verschenen. Doordat ze zeer specifieke vragen beantwoorden, maken ze een beter begrip mogelijk van de logica die de rechters volgen in hun interpretatie van het begrip afval⁹

De koelkastzaak¹⁰

Een professionele leverancier van hergebruikte apparatuur slaat gebruikte koelkasten en andere elektrische apparaten voor een korte periode (maximaal een week) op in een loods. Zijn activiteit bestaat uit het repareren en vervolgens doorverkopen van de apparaten aan het publiek. Een toezichthouder meldt hem dat deze apparatuur een afvalstof is en dat hij een vergunning moet hebben om deze te verwerken. Heeft hij gelijk?

Antwoord: nee. Deze zaak vond plaats in het Verenigd Koninkrijk, waar de rechters constateerden dat de objecten om de volgende redenen geen afval waren: de vorm van de objecten was niet veranderd, de objecten die moesten worden gerepareerd bevatten geen gevaarlijke stoffen en de objecten bleven in hun oorspronkelijke functie behouden [5].

De paviljoen zaak¹¹

In de voortuin van een paviljoen, bevinden zich verschillende objecten (oud verrot hout, oude bouwmaterialen, oude auto's ...). Na verloop van tijd beveelt de gemeente bij decreet de verwijdering van dit (veronderstelde) 'afval'. De eigenaar weigert met het argument dat het geen afval is, maar objecten die in de toekomst van nut zouden kunnen zijn. Wie krijgt gelijk van de rechtbank?

Antwoord: de gemeente. In deze zaak, die in België plaatsvond, veroordeelde het Hof de eigenaar wegens "het achterlaten van afval", waarbij het zich met name baseerde op de oudheid van de voorwerpen die op het terrein rondslingeren en de heterogene aard van de aanwezige voorwerpen, "waardoor deze niet konden worden beschouwd als een geheel van hergebruik materialen voor de renovatie van een gebouw"

9. Deze zaken zijn beoordeeld door nationale rechtbanken, maar zijn gebaseerd op de aanwijzingen grotendeels door het Hof van Justitie van de Europese Unie zijn bepaald.

10. UK High Court of Justice, 2008, Londen, Environmental Agency vs. Thorn International UK Ltd , 2 juni 2008, [2008] EWHC 2595 (Admin)

11. Vonnis van het Hof van Beroep van Luik, 7 januari 2009, Amen-Env, 2009. Liv.3 p.216, nota: B. Jadot

DE ERKENNING VAN DEZE AANWIJZINGEN DOOR DE WET

In Frankrijk bepaalt de wet ter bestrijding van verspilling en voor een circulaire economie van 10 februari 2020 dat "alle producten die ter plaatse door een bevoegde hergebruiker worden gesorteerd, worden vrijgesteld van de status van afval" [6]. Deze wet definieert ook het kader voor de diagnostiek 'Product-Materiaal-Afval', die verplicht zal zijn voor grote sloop- of renovatie operaties en die een sectie bevat over het identificeren van het potentieel voor hergebruik van materialen.

In het Verenigd Koninkrijk zijn al deze aanwijzingen in detail vermeld in een leidraad voor alle overheidsinstanties [4].

Er kan dus worden aangenomen dat hergebruik altijd zeker is vanaf het moment dat de houder de duidelijke wens heeft om het product in gebruik te houden, dat duidelijk een nieuwe bestemming of een nieuwe houder is geïdentificeerd en dat het materiaal in kwestie duidelijk geschikt is voor hergebruik. Het materiaal blijft dan dus een product.

Wanneer niet aan deze drie voorwaarden wordt voldaan, is hergebruik altijd mogelijk, maar dan moet dit geval per geval worden beoordeeld a.d.h.v. aanwijzingen die deze keuze onderschrijven. Als er onvoldoende aanwijzingen zijn om hergebruik te ondersteunen of als er onzekerheden blijven bestaan, kan worden aangenomen dat het materiaal als afval zal worden beschouwd, maar dat het na de voorbereiding voor hergebruik zijn status als product kan terugkrijgen. Deze stap kan bijvoorbeeld de vaststelling van een duidelijke bereidheid tot hergebruik (door middel van sortering en herstel in de oorspronkelijke staat) mogelijk maken. Het kan ook gaan om het vinden van een nieuwe houder voor het materiaal, of een nieuw gebruik, of beide.

2.2 Gebruik voor een andere bestemming: een praktijk die compatibel is met hergebruik

Verwerking Operaties voor hergebruik

"Gebruikt voor hetzelfde doel als dat waarvoor ze bedoeld waren"¹²: binnen de sector blijft het erg onduidelijk hoe breed de marge is voor wijziging van het gebruik ten opzichte van het oorspronkelijk bedoelde gebruik blijft een grote onzekerheidsfactor. Desondanks zien we op dat de creativiteit van de verschillende actoren die hergebruik mogelijk maken de deze officiële definitie vaak overtreft: deuren die gebruikt worden als buitenpanelen, balken worden aangepast tot banken, raamkozijnen die samengevoegd worden tot een gordijngevel ...

12. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 3.13

Circulaire paviljoen, Encore Heureux,
fotografen: Cyrus Cornut + Florence Morisson

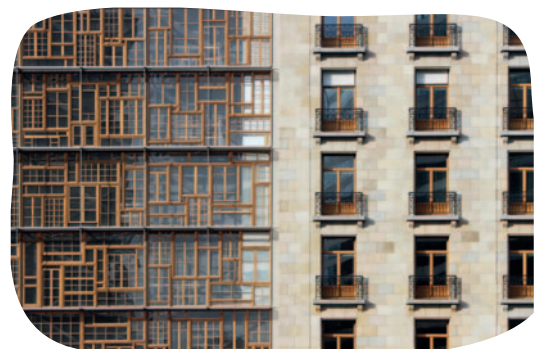
In de praktijk is deze kwestie in feite ondergeschikt aan die van de product- of afvalstatus. Met andere woorden, een materiaal wordt niet zomaar als afval geclassificeerd als het voor een ander doel wordt gebruikt. Zodra het hergebruik van het materiaal zeker is, kan de houder ervan naar eigen goeddunken over het materiaal beschikken, uiteraard met inachtneming van de wet. Hetzelfde geldt als iemand een nieuwe houten deur koopt en besluit deze als tafel te gebruiken: dat is zijn of haar recht.

De beperking ligt in feite in de toegepaste bewerkingen: bij hergebruik mag het materiaal worden gereinigd, ontkalkt of geschuurd om het in zijn oorspronkelijke staat te herstellen ... Ook kan een oppervlaktebehandeling worden aangebracht (waterdicht maken, lakken, schilderen enz.)¹³ en het product mag worden versneden om het aan te passen aan zijn nieuwe bestemming. Technische uitrustingen (ketels, ventilatie-eenheden enz.) worden nagekeken en gerepareerd om de levensduur te verlengen. Dit zijn vandaag de wettelijke limieten, en dit geldt zowel voor hergebruik als voor de voorbereiding voor hergebruik.

Deze bewerkingen veranderen de samenstelling van het product niet en veranderen de structuur van de grondstof niet radicaal. Het is dus mogelijk om bepaalde bewerkingen op het materiaal uit te voeren om het aan te passen aan zijn nieuwe bestemming (bijv. het verzagen van planken of het snijden van steen), maar niet om de belangrijkste kenmerken ervan radicaal te veranderen (bijv. het verbrijzelen van de plank tot spaanders of van de steen tot granulaat).

Een voorbeeld: het BREEAM-label presenteert in zijn referentiegids de reikwijdte van de mogelijke bewerkingen in verband met hergebruik als "een kleine

13. Om meer over dit onderwerp te weten te komen, kunt u de booklet *Oppervlaktebehandeling van materialen* van de futuREuse-booklets reeks raadplegen (door Emmanuel Cortés Garcia voor Rotor, 2021), gepubliceerd in het kader van het Interreg FCRBE-project.

Voorgevel van de Europese Raad en de Raad van de EU, Samyn and partners

DE ZAAK VAN HET BEHANDELD HOUT¹⁴

Een gemeente in het noorden van Finland liet houten loopbruggen voor auto's aanleggen om voertuigen over een pad naar een dorp te kunnen laten rijden. Het hout dat gebruikt werd om deze loopbruggen te ondersteunen was afkomstig van oude telecommunicatie palen, die met een CCA-oplossing (koper-chroom-arseen) waren behandeld voor hun eerdere gebruik. Deze palen zijn a priori geclassificeerd als gevaarlijk afval. De REACH-verordening staat echter het gebruik van met CCA behandeld hout in bepaalde vormen en onder een aantal voorwaarden toe:

- (a) Het hout is voorbehouden voor professioneel of industrieel gebruik.
- (b) De behandeling met een CCA-oplossing is gerechtvaardigd om de structurele integriteit van het hout, en daarmee de veiligheid van mens en dier, te behouden.
- (c) Het is onwaarschijnlijk dat het publiek tijdens de levensduur van het hout met de huid in contact komt met het hout.
- (d) Dit geldt met name voor de toepassingen als "gebindhout van openbare, agrarische, administratieve en industriële gebouwen" en voor "bruggen en technische constructies".

In dit specifieke geval ontsnapte het hout van de oude palen dus aan de status van afval en kon het worden hergebruikt. Dit geval illustreert het feit dat de gezondheids- en milieurisico's inderdaad de onwrikbare grenzen zijn die een product van een afvalstof scheiden. Het is altijd met deze risico's in het achterhoofd dat de rechters de wet zullen toepassen en interpreteren als dat nodig is [5].

transformatie die de aard van het bouwproduct of materiaal niet wijzigt (bijv. reinigen, snijden, bevestiging op andere bouwproducten)"¹⁴.

Bovendien moet opgemerkt worden dat deze handelingen zelf productieafval kunnen opleveren (zaagsel, stof, residuen enz.). Dat afval moet uiteraard worden behandeld in overeenstemming met de geldende wetgeving.

14. Vonnis van het HvJ-EU van 7 maart 2013, Lapin, C-358/11. §§17; §§22-26; § 60; §§ 63-64

15. BREEAM Guidance Note GN18 Rev3.2 © BRE Global LTD - oktober 2019

Reinigen van de groef van parketstroken, na het snijden ervan, om de afmetingen aan te passen aan hun nieuwe bestemming.

Reiniging van de randen van een marmeren plaat. In dit geval raakt de ingreep niet aan de plaat zelf, maar worden mortelresten van het vorige gebruik verwijderd.

Schoonmaken van keramische tegels door middel van weken. Ook hier is het doel van de reiniging het verwijderen van mortelresten aan de randen en de binnenkant van de tegels.

Hergebruik of recyclage?

Waarom deze beperking van de mogelijke bewerkingen? Omdat een diepgaande transformatie van de fysisch-chemische aard van het materiaal het zou gelijkstellen aan de praktijk van recyclage.

“**Recycling**”: elke nuttige toepassing waardoor afvalstoffen opnieuw worden behandeld tot producten, materialen of stoffen, voor het oorspronkelijke doel of voor een ander doel [...].¹⁶

Recyclage ligt een niveau lager dan hergebruik en voorbereiding voor hergebruik in de afvalbeheerhiërarchie. De milieu-impact van deze praktijk wordt immers standaard als zwaarder beschouwd. Desondanks wordt vaak de voorkeur gegeven aan recyclage boven hergebruik, omdat dit gemakkelijker past binnen de industriële normen van onze samenleving.

Gedurende een recyclageproces worden producten diepgaand getransformeerd. Als het product geschikt was voor hergebruik, gaat er waarde verloren en levert het een slechtere koolstofbalans¹⁷. Bovendien hebben de gerecycleerde materialen normaal gesproken de status van afval doorlopen, zodat ze door een erkende exploitant moeten worden beheerd. Om opnieuw te worden toegepast, kan het zijn dat ze aan verplichte normen moeten voldoen, bepaalde tests moeten doorstaan, dat er bepaalde belastingen moeten worden

16. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 3.17

17. Dit kan worden gerelativeerd: het is mogelijk dat voor sommige materialen, bij sommige bewerkingen, de milieu-impact van recyclage beter is dan die van hergebruik. Meerdere factoren kunnen de eindbalans beïnvloeden (transport, type materiaal, toegepaste bewerkingen ...). De Europese Commissie erkent echter dat hergebruik, bij gebrek aan grondige case-by-case studies, standaard een betere milieubalans heeft dan recycling.

betaald enzovoort. Van een gerecycleerd product wordt verwacht dat het dezelfde eigenschappen heeft als een nieuw product om op de markt te worden gebracht. Dit alles vraagt om een zekere waakzaamheid. Bovendien is recyclage gebaseerd op een andere economische sector dan hergebruik en maakt het niet dezelfde valorisatie van het historische en culturele erfgoed mogelijk.

Het nut van het concept van voorbereiding voor hergebruik wordt hier duidelijk: het maakt het mogelijk om te ontsnappen aan zeer gereguleerde en dure processen en te profiteren van flexibelere voorwaarden om de status van afval te verlaten wanneer de op het materiaal toegepaste bewerkingen gering blijven en het mogelijk maken om de initiële levenscyclus ervan te verlengen.

De studie van een aantal voorbeelden van wijziging van het gebruik maakt het mogelijk om de grens te trekken tussen hergebruik en recyclage (en dus tussen product en afval), op basis van terugkerende aanwijzingen zoals de bewerkingshandelingen, waardeverlies of waardevermeerdering enz. In het algemeen zal een gerecycleerd materiaal minder gebruiksmogelijkheden hebben dan een hergebruikt materiaal. Ofwel heeft het een vulfunctie (isolatie, bekleding, mulch enz.), ofwel moet het worden gecombineerd met nieuw materiaal om opnieuw te worden gebruikt. Andersom kan een hergebruikmateriaal nog steeds een grotere verscheidenheid aan functies vervullen, zelfs als het wordt gebruikt voor doeleinden die ver van zijn oorspronkelijke doel liggen. Zelfs als het tijdelijk de status van afvalstof krijgt, kan dankzij de voorbereiding voor hergebruik het materiaal weer in gebruik worden genomen zonder diepgaande transformatie. Het fundamentele verschil tussen de twee is dat gerecycleerd materiaal over het algemeen dichter bij de uiteindelijke afvalstatus ligt dan hergebruikt materiaal.

Deze Bourgondische dallen zijn op dikte gezaagd voordat ze als vloerbekleding werden gebruikt.

De transformatie is klein en het gebruik is hetzelfde: dit is inderdaad **hergebruik**.

Scheidingswanden van HPL (*high pressure laminate*) werden omgevormd tot krukken

De toegepaste transformatie bestaat uit het eenvoudig uitsnijden van het paneel. Alleen elementen in goede staat mogen voor dit nieuwe doel worden gebruikt en de voormalige houder heeft ze met kennis van zaken overgedragen. Hier is sprake van **hergebruik**.

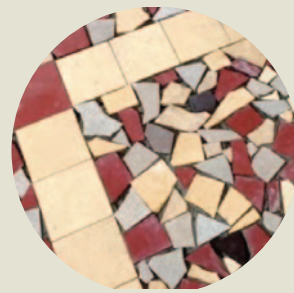
Deze oude bakstenen werden gedemonteerd en gereinigd om te worden gebruikt als gevelstenen of dragend metselwerk.

Het gaat hier om **hergebruik**, maar in een lagere gebruiksklasse, want ze dienen nu slechts een deel van het doel waarvoor ze zijn ontworpen.

Deze beschadigde tegels werden gefragmenteerd en geïntegreerd in opus incertum.

Het gebruik ligt dicht bij het oorspronkelijke gebruik, maar de elementen konden niet worden hergebruikt zoals ze zijn vanwege hun slechte staat. Ze zijn automatisch afval geworden. Hun nieuwe toepassing heeft hen in staat gesteld om opnieuw te worden gebruikt op een wijze die zeer dicht bij het origineel ligt. We spreken hier van **voorbereiding voor hergebruik**.

Deze houten balken zijn tot parket verzaagd.

Zij konden hun oorspronkelijke functie niet meer vervullen of vonden geen geïnteresseerde overnemer. Ze werden dus automatisch afval, maar ze werden geschikt geacht voor een nieuwe toepassing, met een eenvoudige snijbewerking. Ze hebben dus na een fase van **voorbereiding voor hergebruik** hun productstatus teruggekregen.

Deze leien werden verbrijzeld voor gebruik als mulch.

Ze werden niet meer geschikt geacht om hun oorspronkelijke functie te vervullen of vonden geen geïnteresseerde overnemer. De transformatie is aanzienlijk en de materialen verliezen veel van hun economische waarde. Dit is een geval van **recyclage**.

2.3 Veelgestelde vragen en praktisch advies

Q Kan hergebruik opgenomen worden in het afvalbeheerplan van een werf?

Ja. Hergebruik is in feite een afvalpreventiepraktijk. Maar aangezien het vermijden van afval bijdraagt aan het uiteindelijke beheer ervan door de stroom te verminderen, is deze actie heel goed mogelijk en zelfs wenselijk in een afvalbeheerplan. Steeds meer opdrachtgevers kiezen ervoor om te spreken van een 'Grondstoffen-beheerplan' of een 'Circulariteitsplan'. Het wordt echter aanbevolen om duidelijk in het plan aan te geven welke partijen bestemd zijn voor hergebruik en welke partijen bestemd zijn voor afvalverwerking.

Q Hoe kan een opdrachtgever zijn beslissing om materiaal opnieuw te gebruiken op een formele manier rechtvaardigen?¹⁸

In de documenten van een opdracht voor aanneming van werken waarbij sloopwerkzaamheden betrokken zijn, kan de eigenaar duidelijk aantonen dat hij bereid is om het hergebruik van de gewonnen elementen te maximaliseren:

- Door het uitvoeren van een inventaris voor hergebruik¹⁹.
- Door een officieel standpunt in te nemen ten gunste van hergebruik en de circulaire economie. Deze intenties kunnen dus worden opgenomen in een intern charter of in een intentieverklaring die door de Raad van Bestuur wordt goedgekeurd en waarin de wens wordt uitgesproken om het hergebruik van materialen in bouwprojecten te bevorderen. Dit document dient dan als referentie voor de toekomstige programmering.
- Door in het voorwerp van de opdracht een clausule op te nemen waarin de intentie wordt aangekondigd om de materialen als producten terug te winnen en dit te rechtvaardigen met betrekking tot de wetgeving. In het bijzonder kan worden benadrukt dat de voordelen van hergebruik beantwoorden aan de primaire doelstelling van de EU-kaderrichtlijn Afvalstoffen, namelijk de "*bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid door preventie of beperking van de negatieve gevolgen van de productie en het beheer van*

18. Een volledige formulering, op maat van de overheidsdiensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (België), wordt voorgesteld in het artikel *Recuperatie van bouwmaterialen uit publieke gebouwen* door Sophie Seys en Lionel Billiet, p.22-23 (volledige referentie in de bibliografie).

19. Zie bijvoorbeeld de Gids voor de identificatie van het hergebruikpotentieel van bouwproducten van het FCRBE-project.

*afvalstoffen, ter beperking van gevolgen in het algemeen van het gebruik van hulpbronnen en ter verbetering van de efficiëntie van het gebruik ervan*²⁰

Q Is het riskant om materialen die afkomstig zijn van een selectieve deconstructie te bewaren wanneer er geen onmiddellijk hergebruik-project voor is?

Dit is weliswaar een goede intentie, maar tenzij iemand specifiek belast is met het actief zoeken naar een hergebruiksbestemming voor deze materialen, bestaat er een groot risico dat ze uiteindelijk worden vergeten. Zoals we hebben gezien, moet het hergebruik zeker zijn. Hoe kunnen we dan aantonen dat we niet alleen belastingen op afval wilden vermijden?

Het tijds criterium is niet de enige bepalende factor voor een situatie van achterlating. Zeker aangezien in de bouw lange periodes kunnen verstrijken voordat het materiaal wordt gebruikt in een nieuw project. Maar de houder van het materiaal moet kunnen aantonen dat hij de nodige inspanningen levert om een effectief hergebruik van het materiaal te verzekeren. Hier zijn enkele maatregelen die u moet nemen als u materialen voor een lange periode wilt bewaren met het oog op hergebruik:

- Stel een inventaris op van wat er wordt opgeslagen, zodat u actief kunt blijven zoeken naar hun toekomstige bestemming (bijvoorbeeld door er voor elk nieuw project naar te verwijzen, of door de inventaris te laten circuleren onder potentiële overnemers).
- Informeer de professionele hergebruiksector over de beschikbaarheid van deze voorraad en plaats aankondigingen op online platforms voor het hergebruik van bouwmaterialen²¹.
- Bewaar alleen de elementen die zichtbaar geschikt zijn voor hergebruik en gooi de de (te) beschadigde exemplaren weg.
- Voer tests uit als de aanwezigheid van een gevaarlijke stof wordt vermoed (bijv. sporen van teerlijm of loodstof).
- Sla ze op een geschikte wijze op: de verpakking en de opslagplaats moeten het behoud van de herbruikbaarheid van het materiaal garanderen (weersomstandigheden, eventuele bescherming enz.).

20. Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2008/98/EG [1] - Art. 1 Onderwerp en toepassingsgebied

21. Voor dit doel zijn er gidsen met professionele leveranciers van hergebruikmaterialen, zoals www.opalis.eu (Frankrijk, België, Nederland) en www.salvoweb.com (wereldwijd, met een specifieke focus op het Verenigd Koninkrijk en Ierland).

- Formaliseer zo snel mogelijk de toekomstige bestemming van deze materialen door middel van een verkoop- of schenkingscontract, zelfs als er nog een lange wachttijd is voor de daadwerkelijke overdracht.

Hoe zit het met producten die mogelijk stoffen bevatten die als gevaarlijk worden geclassificeerd?

Dit is zelfs vandaag de dag nog een complexe kwestie. De Europese Commissie erkent dit zelf in een mededeling van 2018: *"Er worden voortdurend nieuwe chemische stoffen op de markt gebracht, terwijl andere worden verboden als blijkt dat zij een risico vormen. Door dit continue proces kan een product dat vandaag wordt gemaakt, een stof bevatten die later zal worden verboden."* Ze verwijst naar deze stoffen als *"uitgefaseerde gevaarlijke stoffen"* en voegt eraan toe dat deze kwestie *"een belemmering [zal] blijven voor de circulaire economie"* en dat we *"wanneer mogelijke beperkingen op het gebruik van chemicaliën en vrijstellingen van beperkingen worden overwogen, meer aandacht [moeten] besteden aan de gevolgen van chemische stoffen voor recycling en hergebruik in de toekomst."* [7]

De kwestie blijft daarom vandaag de dag grotendeels onopgelost. De REACH-verordening, die een lijst geeft van stoffen die als gevaarlijk zijn ingedeeld en het verkeer ervan op de Europese markt beperkt, is alleen van toepassing op nieuwe producten. Bovendien is de traceerbaarheid van hergebruikmaterialen vaak moeilijk vast te stellen, vooral als we weten dat sommige materialen zijn geproduceerd toen de Europese Unie nog niet eens bestond!

Daarom moeten de nodige voorzorgsmaatregelen worden genomen, waarbij steeds rekening moet worden gehouden met de dwingende noodzaak om het milieu en de menselijke gezondheid te beschermen. Afhankelijk van het beoogde gebruik van het materiaal moet het voorzorgsbeginsel worden toegepast: als een bijzonder kwetsbare omgeving of bijzonder kwetsbare personen eraan kunnen worden blootgesteld, wordt aanbevolen om vooraf de nodige tests uit te voeren of gewoonweg een materiaal te verwijderen dat voor deze gelegenheid een potentieel risico inhoudt.

Het is aan te raden om advies in te winnen bij de deskundigen op het gebied van hergebruik, die kunnen helpen bij het beheer van dit risico. De knowhow en ervaring van vakmensen en operatoren op de markt voor hergebruik kan ook van groot nut zijn: een vertrouwd persoon die veel ervaring heeft met het product in kwestie zal het best in staat zijn om de risico's van de aanwezigheid van een uitgefaseerde gevaarlijke stof in te schatten.

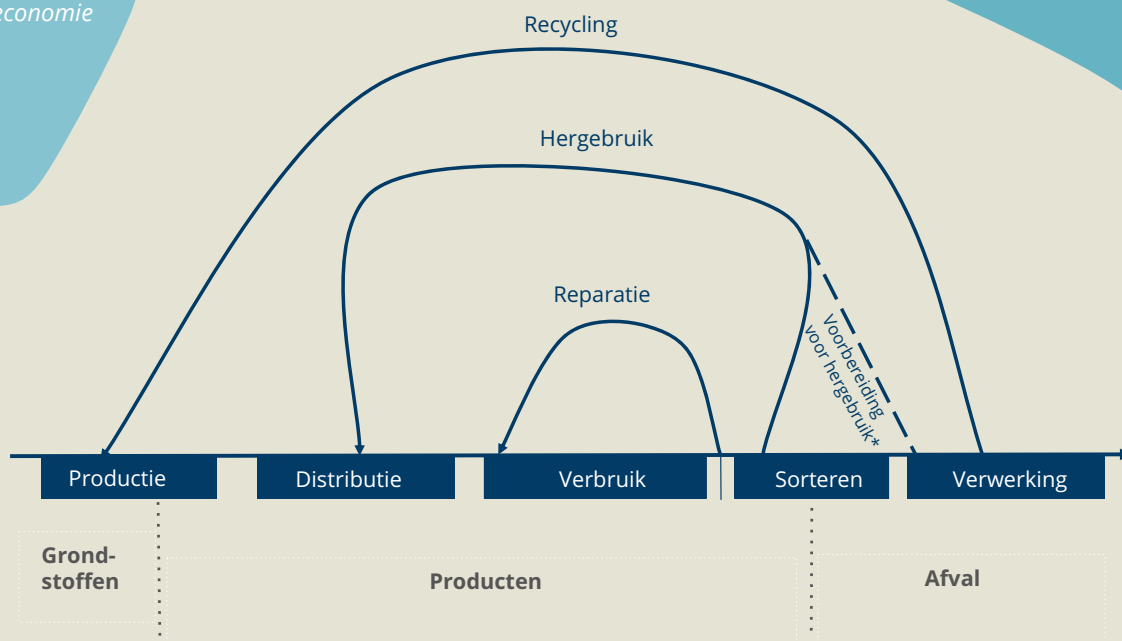
Om te onthouden

Hergebruik = Product = Afvalpreventie. Een hergebruikmateriaal is geen afval. Om de indeling als afvalstof te voorkomen, moet het uiteindelijke hergebruik zeker zijn. De waaier aan aanwijzingen kan al in de planningsfase van de hergebruiksdoelstelling worden opgenomen om mogelijke valkuilen te vermijden. Wanneer de context van de operatie ertoe leidt dat het materiaal ondanks alles de status van afvalstof krijgt (achterlating, fout, logistieke keten van behandeling in verschillende fasen voordat het hergebruik zeker is ...), bevinden we ons in de context van de voorbereiding voor hergebruik: het materiaal is dan automatisch een afvalstof, maar krijgt weer een productstatus zodra het hergebruik zeker is.

Bescherming van de menselijke gezondheid en het milieu. Alle afvalwetgeving is gericht op het voorkomen van gezondheids- en verontreinigingsrisico's. Deze risico's moeten altijd in overweging worden genomen bij het maken van keuzes voor hergebruik, op basis van de relevante regelgeving en het advies van gekwalificeerde medewerkers.

Bewerkingen die van toepassing zijn op het materiaal. Schoonmaken, repareren, aanpassen van de grootte enz. blijven binnen het domein van hergebruik. Ze beperken zich tot het herstel van het materiaal in zijn beste staat en het aanpassen van het materiaal aan zijn nieuwe bestemming. Uiteraard mag de chemische samenstelling van dit materiaal of de behandeling die er eventueel op wordt toegepast, geen enkel risico voor de gezondheid of het milieu inhouden bij het nieuwe beoogde gebruik ervan.

Figuur 4:
Terminologie van de
circulaire economie

Bibliografie

[1] *Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen*, rekening houdend met veranderingen in het *Richtlijn 2018/851 van 30 Mei 2018*, door het Europees Parlement en de Raad goedgekeurd in het pakket 'Circulaire Economie'. Afgekort in de tekst : 'Afvalrichtlijn 2008/98/EG'.

[2] E. Gelot, *Les critères juridiques du réemploi - Comment éviter le statut de déchet ?*, 3 April 2018, www.materiauxreemploi.com, (geraadpleegd op 18 augustus 2020).

[3] European Commission Directorate-General Environment, *Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste*, juni 2012.

[4] UK Government Department for Environment, Food and Rural Affairs (DEFRA). *Guidance on the legal definition of waste and its application*, augustus 2012.

[5] L. Billiet en S. Seys voor Rotor Asbl, *Extraire les matériaux réutilisables de bâtiments publics, des produits à démonter dans le cadre d'un marché public de services, d'une vente ou d'une donation*, 9 juni 2016, Administration Publique Magazine.

[6] *Modalités d'application de la nomenclature des installations classées pour le secteur de la gestion des déchets, Modalités d'application de la nomenclature des installations classées pour le secteur de la gestion des déchets*, 25 april 2017.

[7] *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de tenuitvoerlegging van het pakket circulaire economie: opties om te werken aan het snijvlak van chemicaliën-, product- en afvalwetgeving* - 16 januari 2018 COM(2018) 32 final.

[8] *Communication from the Commission - Technical recommendations on the classification of waste*, 9 April 2018 (2018/C 124/01).

[9] *Het statuut van afval en product in de circulaire economie*, presentatie van een studie uitgevoerd door SPHERE Avocats voor Leefmilieu Brussel, 26 november 2020.

AUTEUR

Susie Naval voor Rotor (België)

DANK AAN DE VOLGENDE MEDEWERKERS

Lionel Billiet, Romane Lavoine, Michaël Ghyoot en Sébastien Paulet en Victor Meesters van Rotor (België), Nicolas Scherrier van Leefmilieu Brussel (België), Agnès Nalin, Laurent Catrice en Anne-Sophie De Kerangal van *Région Île-de France* (Frankrijk), Martial Vialleix en Léo Mariasine van *l'Institut Paris Région* (Frankrijk), Justine Emringer van *Plaine Commune* (Frankrijk) en Florence Godefroy van l'ADEME (Frankrijk) voor hun proeflezen en inbreng op de inhoud

DANK AAN

Stijn Colon en Lionel Billiet van Rotor (België), Tijn Smeyers en Jeroen Vrijders van het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (België) voor hun werk aan de Nederlandse versie

Interreg
North-West Europe
FCRBE

PARTNERS

MEDEFINANCIERS

